

ДОСЛІДЖЕННЯ

СТАТУС ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

ОСНОВНІ АКЦЕНТИ

Київ, 2024

Аналіз

- законодавства щодо статусу депутатів місцевих рад
- практик застосування під час виборів 2020

Опитування

представників органів
місцевого самоврядування

- 2279** → учасників з усіх регіонів
- 94,7%** → є представниками ОМС
- 67,2%** → мають досвід депутата МР

Правовий статус депутата місцевої ради

Правовий статус депутата місцевої ради

це цілісна сукупність взаємоузгоджених елементів, передбачених чинним законодавством:

- права
- обов'язки
- джерело, порядок виникнення та припинення повноважень
- відповідальність
- гарантії діяльності

Форми діяльності залежно від:

- періоду здійснення: сесійні та позасесійні
- способу реалізації: індивідуальні та колективні
- природи: правові, організаційні та організаційно-правові
- місця здійснення: форми роботи в раді та у виборчому окрузі
- частоти використання: регулярні та спорадичні
- умов реалізації: ординарні та екстраординарні

Місцеві вибори 2020

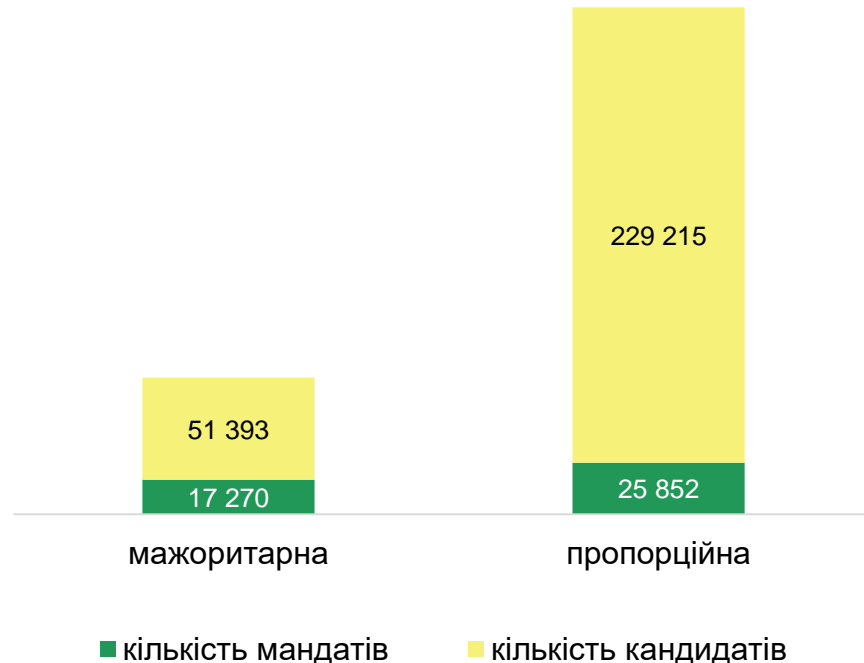

- **1577** місцевих рад
- **43 122** мандати
з них: **6844** мажоритарники-самовисуванці
- **76,9%** віком 36-64 роки
- **72%** мають повну вищу освіту
- **37,02%** жінок

ЗМЕНШЕННЯ кількості депутатів:

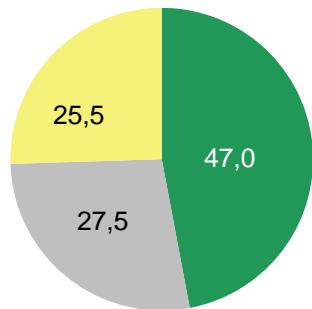
- у 5,2 разів, порівняно з 2010 роком
- у 3,6 разів, порівняно з 2015 роком

Співвідношення кількості мандатів до кількості кандидатів

Виклик 1: військова агресія росії

Чи вплинув правовий режим воєнного стану на роботу МР? (%)

■ так ■ ні ■ важко відповісти

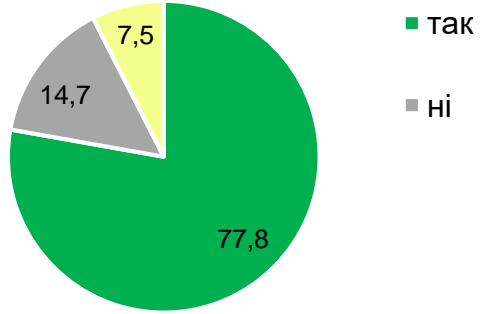
Законодавчо не визначено статус депутатів МР в умовах передання повноважень ОМС відповідній ВА і тимчасового нездійснення повноважень МР

Вплив режиму воєнного стану на діяльність МР (%)

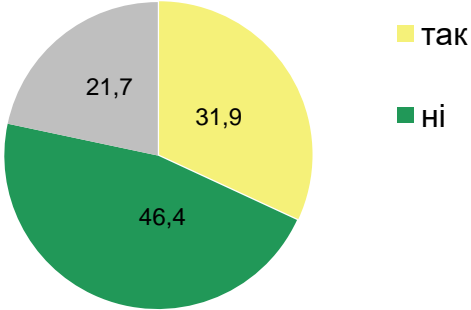

Виклик 2: дострокове припинення повноважень

Чи є факти дострокового припинення повноважень депутата МР у Вашій ТГ (після місцевих виборів 2020 року) %?

Чи є серед депутатів МР Вашої ТГ такі, що після 24 лютого 2022 року знаходяться за межами України? (%)

Підстави дострокового припинення повноважень (%)

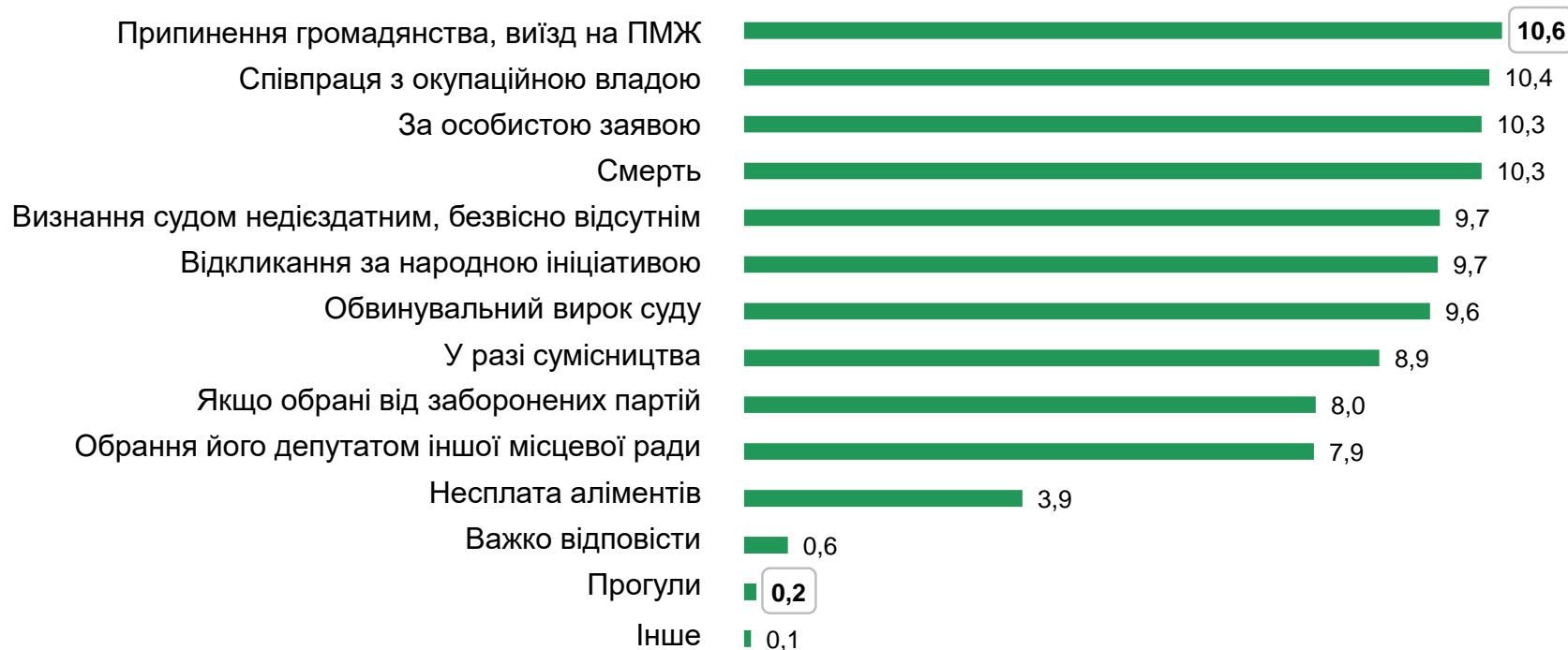

Чи є доцільною заборона депутатам МР перетинати державний кордон України в умовах воєнного стану? (%)

Виклик 2: дострокове припинення повноважень

Які повинні бути підстави дострокового припинення повноважень депутата МР? (%)

Виклик 3: заборона окремих політичних партій

У 2022-2024 рр. заборонено в судовому порядку
19 проросійських політичних партій

Які запобіжники колабораціонізму у місцевих радах є доцільними?

Виклик 4: імперативний мандат

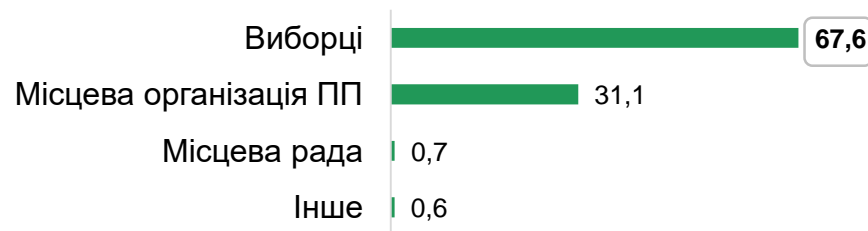
Ознаки

- депутат — представник лише виборців округу, де він був обраний
- наявність зобов'язальних наказів виборців («доручень виборців»)
- право відкликання обраного представника у будь-який момент

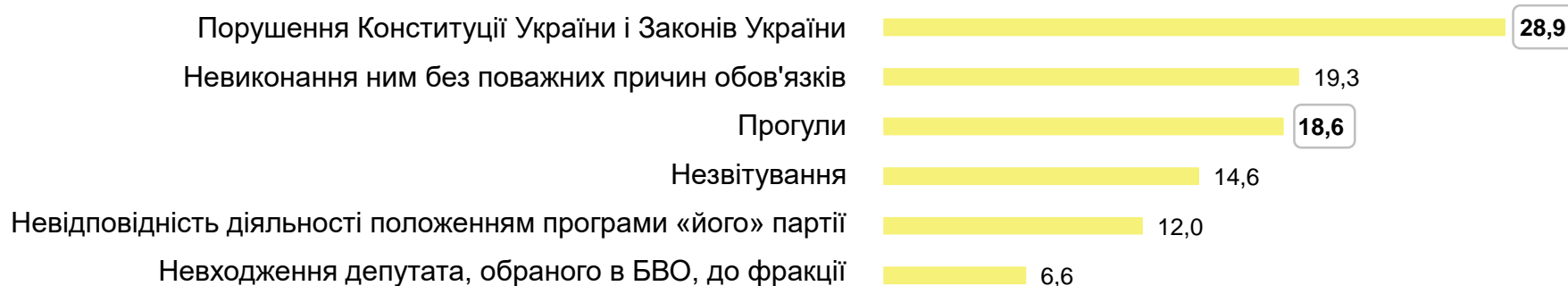
3,6%

учасників відзначили,
що в їхніх ТГ є факти
відкликання депутатів
за народною ініціативою

Хто повинен мати право на відкликання за народною ініціативою? (%)

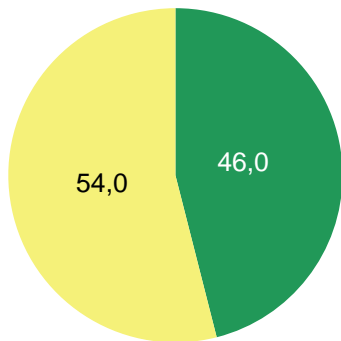

Які повинні бути підстави для відкликання депутата за народною ініціативою? (%)

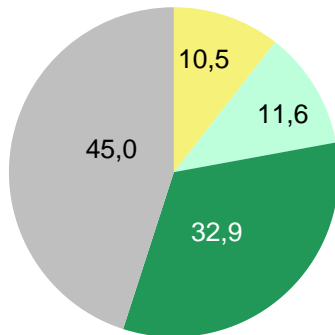
Виклик 4: імперативний мандат

Чи брали Ви особисто участь у наданні доручень виборців депутату МР? (%)

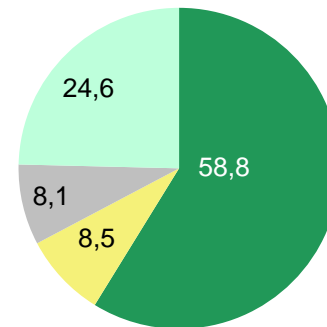
■ так ■ ні

Чи виконані такі доручення виборців? (%)

■ ні
■ у процесі виконання
■ так
■ важко відповісти

Чи повинен депутат МР мати власну передвиборну програму? (%)

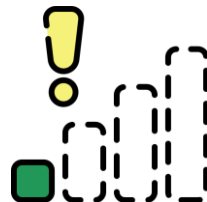

■ так ■ ні
■ важко відповісти
■ повинна бути передвиборна програма місцевої організації партії

Виклик 5: неналежне представництво у МР

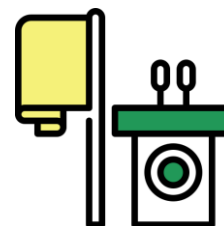
Виборча реформа
не забезпечила умов
для формування належного
представництва у МР

Є факти визнання обраними
кандидатів, які **отримали низьку
підтримку виборців**
*(на виборах 2020 року депутатами
стали 69 осіб, на підтримку яких
не було віддано жодного голосу)*

Нинішня система пропорційного
представництва з відкритими списками **не
передбачає участі незалежних кандидатів**,
що суперечить положенням пунктів 7.3, 7.5
Копенгагенського документа 1990 року,
прийнятого ОБСЄ

Партизація

Виклик 6: гарантії діяльності депутата

Законом передбачені гарантії діяльності депутата:

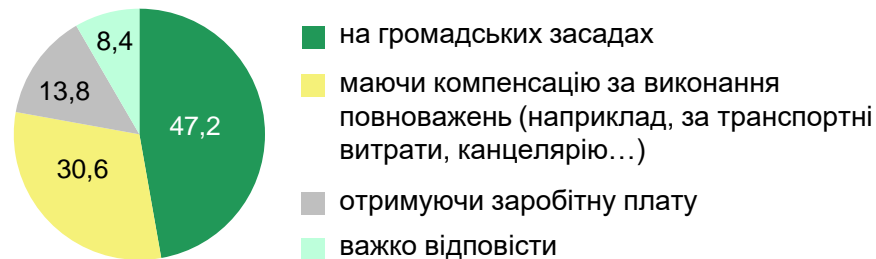
- Особисті
- Організаційні
- Соціальні
- Трудові
- При розгляді питання про відкликання

Які повинні бути забезпечені гарантії діяльності депутата МР? (%)

Виклик 6: гарантії діяльності депутата

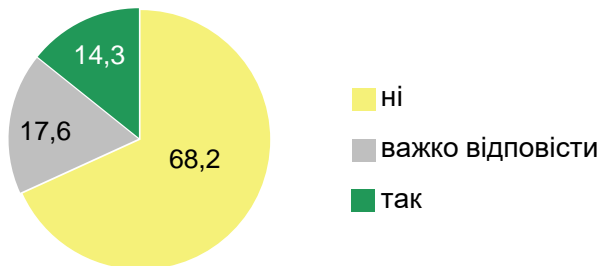
На яких засадах депутат МР повинен здійснювати свої повноваження (якщо він не є посадовою особою)? (%)

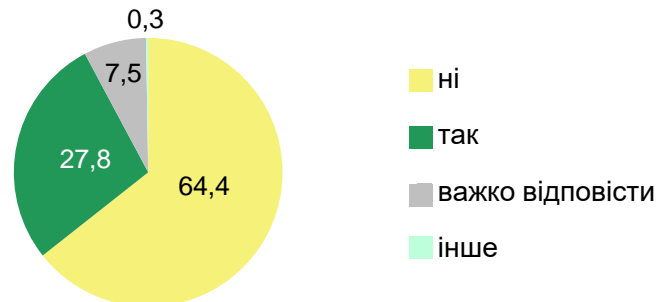
Чи доцільно давати право працювати на постійній основі депутату МР, обраному головою постійної комісії з питань бюджету? (%)

Чи є доцільним упродовження права мати більше ніж один представницький мандат депутата МР?

Чи доцільно обмежувати право обиратись депутатом МР більше ніж на 2 строки поспіль? (%)

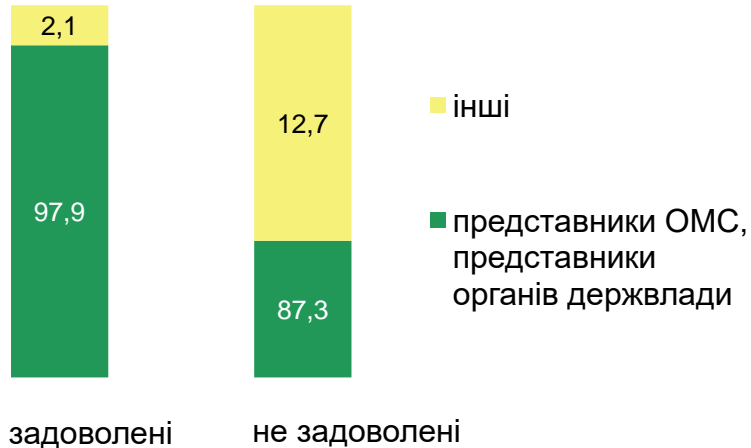

Виклик 7: робота у виборчому окрузі

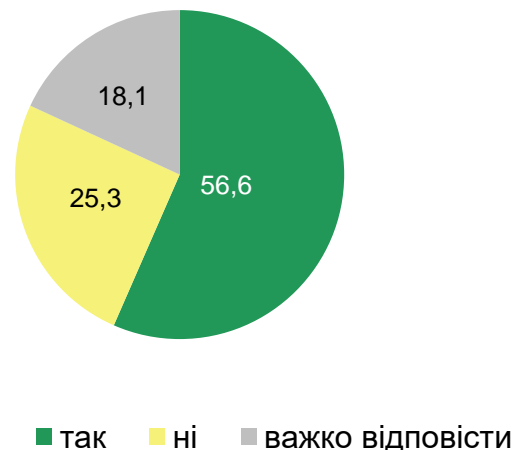
17,3% учасників **не задоволені** комунікаціями з депутатами МР

41,2% учасників **частково задоволені** комунікаціями з депутатами МР

Чи задоволені Ви комунікацією депутатів МР з жителями Вашої ТГ? (%)

Чи є у відкритому доступі інформація про час прийому депутатів Вашої МР? (%)

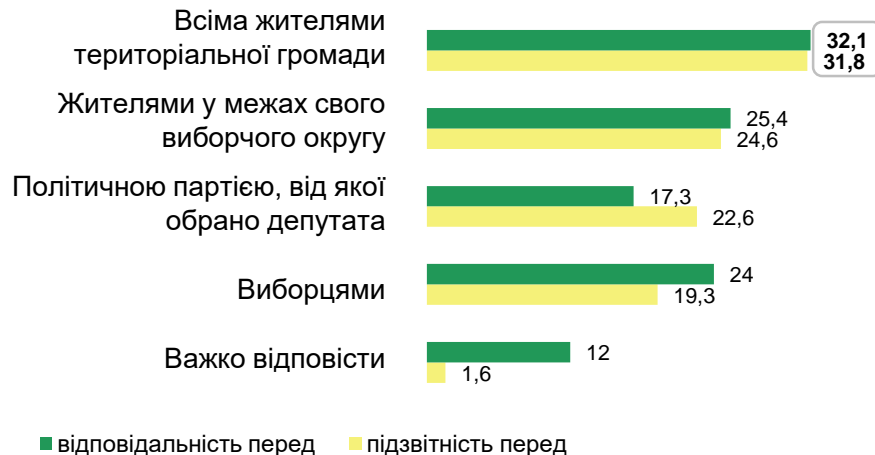
Виклик 8: підзвітність, підконтрольність, відповідальність

10,8% учасників зазначили, що депутати МР не звітують

10,5% — не знають про звітування

18,3% — вказали на різну практику звітування

Перед ким має бути відповідальний та кому підзвітний депутат МР? (%)

70,9% учасників вважають, що за прийняті рішення МР має бути **персональна відповідальність** депутата

Яка може бути «персональна відповідальність» у разі голосування за рішення, що суперечать законодавству? (%)

Виклик 8: підзвітність, підконтрольність, відповідальність

У який спосіб відбувається звітування депутата МР у Вашій ТГ? (%)

Які відомості містять такі звіти? (%)

Виклик 9: депутатська етика

Поняття етики депутатів місцевих рад не стандартизовано

За порушення «правил депутатської етики» не встановлені санкції

Наявні норми не стали безумовним запобіжником неетичної поведінки

Які заходи можуть забезпечити етичну поведінку депутатів МР? (%)

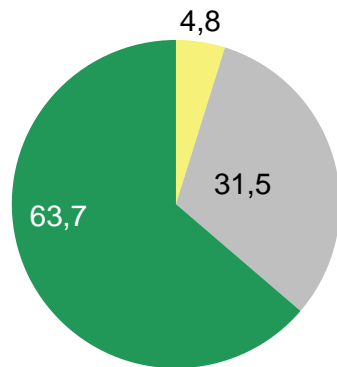

Виклик 10: інші проблемні положення Закону

- невідповідність щодо **набуття повноважень** депутатів місцевих рад Закону та Виборчого кодексу України (в частині набуття правоздатності та дієздатності)
- відсутність положень щодо процедур **відновлення порушеного пасивного виборчого права при виявленні помилок** у розподілі мандатів після проведення першої сесії та набуття повноважень депутатами
- неефективність і фрагментарність положень щодо **депутатської етики**
- дотримання процедур звітування, надання доручень виборців іншої роботи **в умовах режиму воєнного стану**
- відсутність запобіжників **зловживання контрольною функцією** депутата МР
- недієвість санкцій за **нереагування (неналежне реагування) на депутатські звернення, запити, запитання**
- складність і дискусійність **процедур дострокового припинення повноважень**, зокрема за власною заявою депутата МР
- недостатня врегульованість питань **діяльності депутатських фракцій**
- **особливості несуміщення представницького мандата** з іншими видами діяльності
- Закон містить **ряд архаїзмів**

Чи потрібні зміни законодавства щодо статусу депутатів МР? (%)

- не потрібні
- важко відповісти
- пропоновано зміни

Учасники опитування запропонували законодавче удосконалення статусу депутатів МР щодо:

- організації роботи в раді
- гарантій діяльності
- виборчих прав
- відповідальності
- організації роботи у виборчому окрузі
- підвищення компетентності
- мобілізації
- дострокового припинення повноважень та відкликання
- депутатської етики
- звітування депутатів
- здійснення повноважень
- проблем системи МС та діяльності ОМС

- **Визнати актуальним і нагальним питання удосконалення статусу депутата місцевої ради.**
- Обговорити доцільність впровадження на час дії режиму воєнного стану **перманентного моніторингу кількісного складу місцевих рад** з огляду на відчутні тенденції їх зменшення в окремих випадках. Провести дискусію щодо пропозицій **упередження ризиків** щодо повноважності місцевих рад.
- Законодавчо **визначити статус депутатів місцевої ради в умовах передання повноважень** органів місцевого самоврядування відповідній військовій адміністрації і тимчасового нездійснення повноважень місцевої ради.
- Провести **експертне обговорення** щодо доцільності, підстав та умов дострокового припинення повноважень.
- **Розглянути можливість упровадження кращих європейських демократичних традицій вільного мандата** депутата місцевої ради, відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, рекомендації Венеціанської комісії.
- **Нівелювати вплив так званої «партизації»** на формування та діяльність ОМС.
- **Звернути увагу на окреслені учасниками опитування проблеми системи місцевого самоврядування та діяльності органів місцевого самоврядування.**

Рекомендації

У разі законодавчого
удосконалення статусу
депутатів МР звернути увагу
на основну його проблематику:

- функції депутата МР як представника жителів ТГ
- формування належного представництва у МР
- набуття та дострокове припинення повноважень депутатів МР
- відновлення порушеного пасивного виборчого права при виявленні помилок у розподілі мандатів
- гарантії діяльності
- обмеження суміщення
- дотримання етичних норм
- відповідальність
- підзвітність та підконтрольність
- контрольна функція
- доручення виборців як ознака імперативного мандата
- діяльність депутатських фракцій, груп
- гармонізація з виборчим законодавством та реформою АТУ